

גליון אל"ה הדברים

דברי תורה של המגיד מישרים החסיד שבכהונה
הגה"ח ר' ארי' ליבוש הכהן וויינפעלד ז"ל

פרשת כי תצא

שנה ב' גליון ע"ד

כולל בתוכו

ארי' שואג

פניני המגיד

גדולת ד'

מאמרים ומכתבים

ירח ימים

ארי' שואג | דרשות נלהבות,
לעורר הלבבות,
במקהלות אלפי רבבות

טינקען א עפעל אין האניג איז בלויז א ביישפיל ווי אזוי מ'איז ממתיק דינים
בכניסת השנה בליל ראש השנה תשס"ו בבית מדרש הגדול בקרית יואל לטובת הכולל

ראש השנה ביינאכט טינקט מען איין צוויי מאהל צום ערשט די מוציא און דערנאך דעם עפעל און מ'פירט זיך צו זאגען דעם יה"ד הערשט ביים עפעל, דארף מען פארשטיין פארוואס הערשט ביים עפעל?

נאר דאס איז מרמז צו זיין דעם זכות פון קבלת התורה ווייל די גמרא אין מסכת שבת דף פ"ח ע"א דרשנט כתפוח בעצי היער, אז די אידען זענען נמשלו "לתפוח" מה תפוח פריז קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע דארף מען פאשטיין דעם משל פון מקדים זיין די פרי פאר'ן בלעטל.

נאר די גמרא זאגט אין מסכת חולין דף צ"ב ע"א ליבעי רחמים איתכליא על עליא, דאילמלא עליא לא מתקיימין איתכליא (ד.מ. דאס שטרענגעל טרויבען זאל בעטען רחמים פארן בלעטעל, ווייל ווען נישט די בלעטער פון היץ און ווינטען וואלט ווען נישט עקזיסטירט די פרוכט) זעהט מען דאך פון דארט אז די תלמידי חכמים זענען געגליכען צו די פרוכט און די בעלי בתים וואס טוען חסד און מ'איז זיי מחזיק זענען געגליכען צו די בלעטער וואס שיעצן די פרוכט, און דאס איז גרויסקייט פון די יודען וואס דינען דעם אייבערשטער מיט "אהבה" מיט א תמימות, זיי האבען מקדים געווען "נעשה" ד.מ. מיר וועלען לערנען תורה כאטש אז ס'איז האבען נאכנישט געהערט פון ווי זיי וועלען עקזיסטירען ווער ס'וועט זיי מחזיק זיין און שיעצן קומט אויס אז ס'איז ריכטיג פריז קודם לעלו און דאס איז מעורר אין הימלעל א גרויסער זכות, דאס גלייכען היינט צו טאג ווען הונדערטער יונגעלייט האבען זיך אריינגעווארפען אין די תורה און זיי האבען מקדים געוועהן דעם "נעשה" נאך איידער זיי האבען געהערט ווער ס'וועט זיי שיעצן און שטיצען דאס גלייכען איז אויך פארהאנען מחזיקי תורה וואס זאגען די נדבות פאר החזקת התורה נאך איידער זיי ווייסען פון ווי זיי וועלען עס באצאלען.

בעט די תורה הקדושה אויף זיי רחמים און זאגט פאר'ן רבש"ע אילמלא עליא ווען נישט די בעלי בתים וואס שיעצן ווי די בלעטער, לא מתקיימא איתכליא וואלט די פרי דער תלמיד חכם נישט געקענט עקזיסטירען.

דער דר"ש אין מסכת ברכות (פרק ו' סי' ל"ה) ברענגט בשם רבינו יונה אז טאמער פאלט א נבילה אריין אין דבש מעג מען עס עסען ווייל דער כח פון דבש דרייט איבער דעם איסור אז ס'זאל ווערען היתר, זאגט דער תפארת שלמה אין די ליקוטים (על התורה דף קכ"א) אז היות די תורה הקדושה איז געגליכען צו דבש ווי עס שטייט דבש וחלב תחת לשונך אויך אכלתי יערי עם דבשי און דוד המלך ע"ה לייגט צו נאך מער אז ס'איז מתוקים מדבש, אויב אזוי איז א כל שכן אז די תורה הא א כח איבערצודרייען אלעס צום גיטען ווי די משנה זאגט הפוך בה הפוך בה אז כאטש א מענטש הא ח"ו עובר געוועהן אסאך עבירות און איסורים, און ער איז געווארען א שטיק עבירה, און ער איז נתגבל געווארען חלילה, דורכען דבש התורה ווערט אלעס נתהפך לטובה ס'איז ממתיק "דינים" און ס'איז זיי מהפך אויף רחמים ס'ווערט מקוים דער פסוק ונקיתי מפשע רב, דאס איז דער רמז אנהויב יום הדין מ'נענט א "תפוח" וואס איז פריז קודם לעליו און ס'איז א זכרון אויף קבלת התורה וואס אידען האבען מקדים געוועהן נעשה פאר נשמע, מ'טובלט עס אין דבש צו ווייזען אז פינקט ווי דבש איז אלעס מהפך לטובה און דער איסור ווערט א היתר כל שכן די תורה הקדושה ווער ס'לערנט אליין אדער ווער ס'איז מחזיקי תורה, איז זוכה אז אלעס זאל נתהפך ווערען לטובה, על כן איז זמן קורים אז ווער ס'איז טרוד על המח' זאל זיך דורכען כולל איינהאנדלען א תלמיד חכם א יששכר און ער זאל איהם מחזיק זיין, און ער וועט אויך פארדינען אז ער וועט קענען מאכען מיט איהם א שיעור און ער וועט אליין האבען א שייכות מיט די תורה און ער וועט נתהפך ווערען לטוב און אלע דינים וועלען נמתק ווערען און יעדער וועט האבען א שנה טובה ומתוקה.

כי תצא וגו'

יש לפרש על פי דברי הגמרא בקידושין (דף ל' ע"ב) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש דהלא קי"ל דאם אדם רוצה לקנות איזהו דבר בקנין משיכה אז אי עביד לא מהני אלא ברשות שאינו של שניהם, דהיינו בצדי רשות הרבים או בסמטא, וכמו כן אם האדם רוצה לקנות היצר הרע שיהי' כבוש תחת ידו אז יכול לקנותו גם כן במשיכה אבל לא ברשות הרבים דשם הוא רשות שניהם ואדרבה שם מצוי להחטיא בני אדם ומכאן רמז מוסר שברשות הרבים אין לכבוש את היצר הרע אלא כשהולך בצדי רשות הרבים או בסמטא שפיר יכול לכבושו, ובנידון זה המקום היותר מוכשר הוא בבית מדרש מקום מקדש מעט דהשראת השכינה שם ושפיר נחשב לרשות שאינו של שניהם ושם אינו יכול להסית מחמת גודל הקדושה השורה שם ומכל התורה המצילו ומגיננו ועל כן שפיר אמרו "משכהו" לבית מדרש והכוונה לקנין "משיכה" וזה שאמר כי תצא למלחמה דהיינו כי תצא מביתך לבית מדרש למלחמה על אויבך דמטעם הנ"ל אין ללחום נגדו אף בביתו רק צריך לצאת לבית מדרש ואז ונתנו ה"א בידך כי שם בבית המדרש יהי' קנין המועיל.

כי תצא למלחמה

יש לפרש על פי מה שאמרו רז"ל (בשיר השירים רבה פרשה ה' פסקה ב') פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפותחו של אולם, דהנה מלחמת היצר הרע קשה מאוד על כן מבטיחך השי"ת שבאם תצא על כל פנים למלחמה, אף שפעולתך עדיין לא יחשב כממש ואף לא יכנס בגדר מלחמה, אפילו הכי כיון שהוא בגדר יציאה למלחמה יעזור השי"ת ונתנו ה"א בידך.

כי תצא למלחמה על אויבך

יש לפרש על פי מה שדקדק באור החיים הק' למה נאמר על אויבך זהו מובן בפשטות שאין עושין מלחמה אלא עם אויב, ונראה לפענ"ד לתרץ שעד שלא יכיר האדם בעומק שהיצר הוא אויבו האמיתי עד כדי כך אין מלחמתו מלחמה אמיתי ורק אז יועיל המלחמה שידע בנפשו שהוא אויב.

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה"א בידך

יש לומר על פי מה שאמרו רז"ל (קידושין דף ל' ע"ב) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו לא הי' יכול לו, וזהו נאמר רק בבינונים אשר זה וזה שופטן צריך לצאת נגדו בכל יום במלחמה חדשה, משא"כ הצדיקים הגדולים לוחמים נגדו פעם אחת לעולם עד שיצטרם מסור בידם, כמ"ש ומצאת את לבבו נאמן לפניך, וכן לבי חלל בקרבי מלמד שהפכו את היצה"ר כולו להיות טוב, (וזהל הירושלמי ברכות פרק ט' הלכה ה' אברהם אבינו עשה יצר הרע טוב דכתיב נחמי"ט ט' ח' ומצאת את לבבו נאמן לפניך, וכו', אבל דוד לא היה יכול לעמוד בו והרגו בלבבו, מאי טעמא תהלים ק"ט ולבי חלל בקרבי) ונאמר בשם צדיקים דאם מקבלים איזהו דבר במסירות נפש אז יצילוהו ה' שלא יכשל עוד, וזה שאמר כי תצא למלחמה על אויבך שתקבל עליך מלחמת היצר כל כך עד שאפילו אם תצא נפשך בעבודה אז ונתנו ה"א בידך דבעבור מסירות נפש כזה יעזור מן השמים שיתהפך כולו להיות טוב ומעתה יהי' כבוש תחת ידיך ושוב לא יסתיתך לרע.

והנה שם עלילות דברים לאמר וגו' ופרשו את השמלה לפני זקני העיר

ופירש רש"י ז"ל הרי זה משל מחוורין הדברים כשמלה, ונראה לפענ"ד על פי מה שכתוב בשם מהרי"ד מבעלזא זצלה"ה ז"ע שאמר בפירש הפסוק דאליעזר שבא אצל רבקה לאשה ליצחק כתיב שם ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב "ובגדים" ויתן לרבקה והקשה דהלא אליעזר כשיצא מבית אברהם אבינו לא ידע איזהו מנת חלקו וגרלו של יצחק ואדרבה לפני ה' שפך שיחו ויאמר ה"א אדני אברהם הקרה נא לפני היום וגו' ואם כן היאך ידע ארכה ומדתה כדי שתהא ראוי' להנתן לרבקה ובפרט כי יצחק הי' בן ל"ז שנה ואם כן מסתמה לקח עמו בגדים שתהא ראוי' לגדולה ולבסוף מצא קטנה בת ג' שנים ותידץ דבאמת לא נתן הבגדים שתלבש אותם דבאמת לא ידע מדתה רק הביא עמו בגדים מביתו של אברהם אבינו בגדי צניעות מאוד בתי ידיים ארוכים ומכוסה עד בית הצאזאזא כראוי ולכן הוציאם להראות לה ותבחן על ידי זה אם ראוי' היא ליכנס לביתו של אברהם אבינו אם מסכמת ללבוש בגדי צניעות כאילו אז סימן מובהק שאותה הוכחת לעבדך ליצחק וכן נאמר שם ונשאלה את פי' ותאמר אלך עכדה"ק ודפח"ח ושי"י, ועל פי זה יש לפרש בפרשה דינן שאיש הזה הוציא שם רע על בתולת ישראל ועל כן אמר אבי הנערה אל

הזקנים וגו' ופרשו את השמלה לפני זקני העיר דעו וראו את השמלה שהיתה לובשת בצניעות גדול לכסות כל גופה ואיך אפשר שאשה כזה שנתגדלה על ברכי הצניעות ולא נטתה אחר רוח הזמן של הפקירות רק הליבשה את עצמה בבגדי צניעות בלי בושה וכלימה איך אפשר לחשדה ח"ו על דבר עבירה אשר לא יעשה אלא ודאי אין זה כי אם שם רע וזה שאמר ופרשו את השמלה ממש להוכיח לפני הזקנים כי צניעה הוא.

כי יהי' לאיש בן סורר ומורה

על באור החיים הק' בפרשת כי תבוא על הפסוק והותירך ז"ל ודקדק לומר והותירך ה' לטובה ולא אמר ברוך פרי בטנך, לפי שיעוד זה הוא מדה טובה שמכוונת כנגד שמירת מצות לא תעשה, והכוונה היא כי לפי שבאמצעות שמירת האדם עצמו מהעבירות לא ידבק בו כוחי הרע שמזה יסובב שהבנים היוצאים ממנו יהיו מבחינת הרע, ועיין מה שכתבנו באורך בפרשת ויחי בפסוק ראובן בכורי אתה ויערבו לך הדברים, עכ"ל ולפי"ז יפש לפרש כי יהי' לאיש בן סורר ומורה, הטעם מפני שזה האיש איננו שומע בקול אביו זה הקב"ה ובקול אמו זה כנסת ישראל, ועל ידי זה דבק בו כוחי הרע שיוצא ממנו מבחינת הרע בן סורר ומורה, ושמעתי מהרב החסיד ר' שלמה גפן ז"ל ששמע מרבינו הק' עוד בארשעווע שהחינוך מתחלת עוד בהיותו בחור, ושוב פירש דבריו שעת שאביו עודנו בחור אז מתחלת החינוך של בניו דמשורש מתוק לא יצא מר.

בפרשת עמלק - בפרקי דרבי אליעזר זכור את אשר עשה לך עמלק

זכור את יום השבת לקדשו כיצד יתקיימו שניהם אלא זכור לקדשו ולענגו וזה שכור להוממו ולאבדו עד כאן וצ"ב - ויש לפרש שידוע שענין עמלק היא רח"ל כפירה בו יתברך שמכחיש ח"ו ענין השגחת פרטיות שהקב"ה מציץ ומשגיח על כל פרט ופרט, והיינו תמחה את זכר עמלק שאמר שכל מה שנעשה היא מתחת השמים בלי השגחה עליונה, ועל זה צריך למחות זכורו, כי אין מזל לישראל אלא הכל תחת יד הקב"ה, וידוע שבשבת שולט מזל שבתאי ומורה על עצבון (כן הובא בשם משמואל על ראש השנה בשם התיקוני זוהר) ואנו עושין ההיפך להראות כי אנחנו תחת יד הקב"ה שהוא מנהיג אותנו על כל פרט ופרט ועל דן זה זכור לענגו ולקדשו ועל ידי זה יתוסף בך אמונתו השלימה ועל ידי זה זכור לאבדו ולהוממו.

גדולת ד', חיבור שנקב שמו מפוארים, רמזים ופנינים יקרים, על פרקי תהלים מסודרים,

אם אמרתי אספרה כמו הנה דור בנין בגדתי (ע"ג פסוק ט"ו)

הנה מצינו לכל אבות יש תולדות למשל אבות הוא עיקר עבודה זרה, ותולדה שלו הוא כל המתאנה כאלו עובד עבודה זרה כל המעלים עין מן הצדקה כאלו עובד עבודה זרה, כל המחליף בידבורו כאלו עובד עבודה זרה, וכמו כן בשאר עבירות, נמצא דיש הרבה עבירות ובניקל שיין לעבור על התולדה זהו שאמר אם אמרתי אספרה "כמו" שאעריך ואספר אלו העבירות שהם "כמו" העבירות חמורות אז הנה דור בנין בגדתי הייתי עושה לכל הדור בוגדים ופושעים חלילה כי בזה ריבן נכשלים (בספר חיבת גומא מהפמ"ג ד"ץ)

ואני קרבת אלקים לי טוב שתי בה' אלקים מחסי לספר כל מלאכותיך (ע"ג פסוק כ"ח)

אחר שהתאונן על מצב צדיק ורע לו רשע וטוב לו גמר אומר לבסוף שזהו טוב מאוד ויבואר על פי דברי הגמרא כיומא דף ע"ו ע"א אלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי מפני מה לא ירד להם לישראל מן פסע דחם בשנה אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה למלך כשר חסד שיש לו בן אחר פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה עמד ופסק מזונותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים ע"כ לא הגמרא, וגם באור החיים כן התייך בקצרה מאמרם ד' יאיים בפרשת חקת דאם יתן מביאם דרך ישוב לא היתה להם הדביקות בתמידות כשיהי' מזומן לפניהם סיפוקם, ומה מאוד יטובב דבר זה הרחקת הלב מהכרת השגת הבורא ויראת רוממותו עיי"ש, וכמו כן העירו המפורשים דישנה כמה דברים שצריכין לעולם מאוד ואח' אפשר לחיות בלעדס והראשון הוא האויר ואח"כ המים וזה מטבע העולם והקב"ה מתנהג עולמו כמנהגו ובכמה מקומות מושב בני אדם יחי' מאיזהו אומה ישנה שם מוצאי מים אם רב אם מעט, וכאן עשה היפך העולם והנהיג ס' ריבוא בארץ צי' ועברה בני מים, ודרשו כל צמאונם מאבן אחת הם ובערים, אלא על כרחך כנ' אדרבה מפני שצריכין לה יותר עשה כן למען יהיו עיניהם תלויות תמיד למרדם, וזה גורם אמונה גדולה בעם, ועל פי זה אמרתי בפרשת חקת וידבר העם באלקים וגו' וישלה ה' בעם את הנחשים וגו' ויש לקרע מהו ז' מדה כנגד מדה ואמרונו על פי ה"ל ועל פי הידוע בין אגדת חסידים בענין הקללה שקילל הקב"ה את הנחש ועפר תאכל כל ימי חיך דהלא לכאורה לברכה תחשב שתהא מזומן בידו בכל עת וכל שעה, ותיצרזו דזה הקללה דכל הבריות כולם אלקי' ישרבונו ומתפללין להקב"ה ויש להם שייכות עמו ומקבלים השפעתם ממקור השפע ולה נתקלל הנחש שאין לו שום שייכות עם הקב"ה ואין צריך לשאול מזונותיו כי מזומן הוא לו וזהו קללה גדולה, ועל כן ישראל במדבר ה' להם ברכה שהי' צריכין לכוון את לבם לשמים בכל יום להתפלל על המזון ועל הכלכלה והקב"ה שומע תפלתם, ולא עוד זאת כי אם גם נשתנה להם לכמה טעמים והם היו כפויי טובה, משום הכי נענשו בנחש להפרע ממנו שמאכלו מזומן לו בכל עת וכל מה שיאכל וטועם בו רק טעם אחד של עפר, ועל ידי זה יזכרו וישובו אל ה' לידע מה עשו הדבר וקלעו תהו והבן, ונחזור אל הפסוק בראתם יחד שהרשע טוב לו ומזומן מוכן לו בכל עת לכל מה שצריך משא"כ להצדיק רע לו שפשט ולא מצא מעות ליקח מנגעלים לבניו ואף אם יזדמן לו למחר צריך ליקח איזהו מלבוש שוב אין לו, ועוד הפעם צריך להתפלל שיזמין לו ועל כן אמר אסף שזהו ברכה גדולה שעל ידי זה הוא דבוק תמיד להקב"ה ומתפלל לפניו וזה שאמר ואני קרבת אלקים לי טוב שזהו טוב שיש לי קרבות על ידי זה לה' שתי בה' אלקים מחסי' שבצלו אחסה ולא אומר כחי וטעוסי ויש ועל ידי זה אני בא לספר כל מלאכותיך שאני רואה השגחה פרטית בכל נשימה ונשימה ואם כן הוא טוב משא"כ הרשע שיש לו שפע רב בכל פעם אינו שם כל אל ה' ושם בשר ודורעו ומן ה' יסור לבו ה' יזכינו להדבק ועל ידי זה נזכה להשגחה עליהנו לטוב לנו כל הימים אמן.

אל תתן לחית נפש תורך (ע"ד פסוק י"ט)

בענין בן תורה יש חילוקי דיעות האין יקבל מתנות בשפתי צדיקים פרשת ויקהל כתב דאסור לומר תורה כדי לעשותה קרדום להתפרנס בה, כי אם הוא ח'ו עני הנצרך לבריות אל יתיביש לשאול

ולומר תנו לי צדקה כי אני עני, ומביא מהרה"ק ר"ר זושא שפירש הפסוק אל תתן לחית נפש תוררך כלומר בשביל חיות נפש שלך אל תתן תוררך היינו התורה שלך אלא חית ענייך אל תשכח כלומר אל תשכח ענייך ולשאול משום עניות עכ"ל, ומצוה להבין דברי חכמים דלכאורה יש מי שכתבו דבעני בן תורה אינו רוצה להתפרנס מן הצדקה, ומה עושה הקב"ה עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' שה' מזדמן שיתפרנס דרך כבוד, מזמינם במקום אחד והעני מזכחו ברחניות שאומר לו תורה ומסור, ואז הלה מזכחו בגשמיות ונתקיים מה שאמרו יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני, העני עושה עם בעה"ב, נמצא דזהו התפקיד שהעני יפגוש עם העשיר כדי שהעשיר יקבל רפואת הנפש וזהו על ידי התורה שלומד ממנו ואם לא יאמר לפניו תורה היאך יצא מכח אל הפועל כוונתו וגם התולדות יעקב יוסף מביא רעיון זה.

נמוגים ארץ וכל יושביה אנכי תכנתתי עמודיה סלה (ע"ה פסוק ד')

יש לפרש בהקדם דברי הישמש משה בפרשת יתרו דהאין אמרו שכר מצוה בהאי עלמא ליכא הלא הקב"ה שומר משמרתה של תורה וכתיב אל תלין פעולת שכיר, ותיריך דזהו דוקא בשכרבו הבעל הבית עצמו, משא"כ על ידי שליח או אינו עובר, והנהגה חיתב "תורה" בגמטריא תר"א צוה לנו משה על ידי שליח, ועל כן שפיר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, חוץ מאנכי ולא יהי' שמפני הגבורה שמענו ועל כן שפיר אמרו במדרש שבזכות האמונה ישראל ניזונין, והנה אסף ביקש כאן הפסלי' שירדם עלינו בגלות המור הזה וזהו שהתפלל שאף שמפני חטאינו גלינו מארצנו עם כל זה אמונתנו בה' עדיין חזק בנו כמו שאמר דוד המלך כי דכתנו במקום תנים ותכס עלינו בצלמות אם שכתנו שם אלקינו ונפרוס כפינו לא יד עדיין אף אלקים יחקר זאת וגו' אם כן אפילו רק בזכות זה עדיין לא נשאר לנו פלסטי' גדולה להחיותינו כהיום הזה וזה שאמר נמוגים ארץ וכל יושביה בשעת קבלת התורה דבאיזהו זכות יתקיים העולם דהלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא אבל "אנכי" דהיינו אמירה הראשונה של עשרת הדברות, דעל ידי שקבילתי האמונה על ידי זה תכנתי עמודי' שהעולם קיים בזכות האמונה.

כי אלקים שופט זה ישפיל וזה ירים (ע"ה פסוק ח')

ונראה לפענ"ד לפרש על פי מה דאיתא בילקוט ובמדרש פרשת מטות ועי' בשב שמענתא בהקדמה ז"ל ונ"ל דאיתא במדרש פרשת מטות כי לא ממונתא וממערב ולא ממדבר הרים, לא ממה שאדם יוצא למזרח ופורש לים, ולא למי' שיוצא למדבר הרים, אלא ה' משפיל אף מרומם, ואף שמשפילי לזה מרומם לזה וגלגל החוזה, אמרו שם מפני מה נקראים נכסים שנכסים מזה וגגלים לזה, מפני מה נקראים זוזים שזוזים מזה לזה ע"ש, לזה מי שמלוה ברבית נכסיו מתמוטטין ואין עולין בשום מקום, וזה פירש' והכי שמשע קרא אין מוטותו מוטת עולם, היינו שהיו עולים עכ"פ לאיש אחר בעולם והנכסים נשארין בעולם, לא כן המלוה ברבית כספו אינו עולה כלל לשום אדם בעולם עכ"ל, ובהו יש לומר דזהו דוקא כשמדת הדין שולט בעולם אז ח'ו אין השפע מתרבה כל כך ולכן צריך שישפיל לזה, ועל ידי זה מרומם לזה, משא"כ שם הו"ה ב"ה מדת הרחמים יכול להשפיע לזה ולזה שיהי' לשניהם, ועל פי זה מה נעים פירש הפסוק במשלי י' - (כ"ג) ברכת ה' "מדת הרחמים" היא תעשירי אז ולא תוסיף עצב עמה, כי אין צריך להשפיל לאחר כדי שירומם זה, נמצא שאין אחר מוסיף עצב על ידו, משא"כ כי אלקים "מדת הדין" שופט אז מתנהג בזה האופן כי זה שישפיל ועל ידי זה, וזה ירים זה שמח וזה עצוב משא"כ ברכת ה'.

כי אלקים שופט זה ישפיל וזה ירים (ע"ה פסוק ח')

יש לפרש בהקדם מה שכתוב באהבת יונתן הובא בבית שמאל אחרון פרשת דברים בתחילתו פירש הפסוק עבדים משלו בנו פורק אין מידיים דנה איתא בגמרא גיטין דף נ"ו ע"ב היו צריה לראש וגו' כל המיצר לישראל נעשה ראש, והטעם כתבו המפרשים דהנה הקב"ה אמר אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה להרע לישראל יותר מגזירת

הבורא, לכך כל המיצר לישראל נעשה ראש ולב מלכים ושרים ביד ה' ואין יכולים להרע לישראל יותר מגזירת הבורא, וזה פירש הגאון מו' יונתן זצ"ל'ה עבדים משלו בנו, רצה לומר שלא נעשו שרים ואין לבם תלוי בה' לכך פורק אין מידם עכדה"ק ודפח"ח וש"י, וזה שאמר כאן דוד המלך אמרתי להוללים אל תהלו ולרשעים אל תרמוו קרן אל תרמוו למרדם קרנכם וגו' כי אלקים שופט הקב"ה רוצה לשפוט את ישראל זה ישפיל בימי הגלות רוצה להשפיל את כבוד ישראל על כן וזה ירים על כן מרים כבוד הרשעים בגדר ה' צרי' לראש ואם כן אל תתאוו בשביל זה כי אל תחשבהו שעד עולם תהיו בהרמה לא כן הוא כי כוס ביד ה' היינו כוס התרעלה וכשיגמרו ימי עניינו בגלותנו אז ימצו ישתו כל רשעי ארץ וכל קרני רשעים יתגדע ותרומומנה קרנות צדיק.

יהרוג בברד גפנם ושקמותם בחנמל – ויסגר לברד בעינם ומקינהם לרשפים (ע"ח פסוק מ"ז) נתן גשמהם ברד אש להבות בארצם ויך גפנם ותאתנם וישבר עץ גבולם (ק"ה פסוק ל"ב)

כ' בפירש הרד"ק שכתב דשקמותם הן מין ממיני התאנה נמצא דשפיר מזכיר בב' המקומות הגפן והתאנה ואף שהכה כל עץ השדה לפי שאלה הם רוב אילנותיהם במצרים, ולפי זה יובן מה שכתבו בפרשת חקת ולמה העליטנו ממצרים להביאי אותנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן דנקט אלו דוקא לפי שהן רוב אילנותיהם כאמור

והנה רש"י פירש בחנמל ז"ל שם הארבה וקשה לי דהלא כבר זכר הארבה בפסוק הקודם באמרו ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה ועוד קשה אין הפסיק באמצע מכת ברד עם הארבה, שוב כתב רש"י בחנמל, שם ארבה ומדרשו בא חן ומל היה מולל את ירק העץ והעשב ואוכלו עכדה"ק משמע מדבריו שהוא פירש דברי המדרש גם כן על הארבה אמנם במדרש ובפירש המהרז'ו הביא בשם ילקוט וכן כתב הרד"ק דשניהם בברד רק שאצל הגפנים כתבי ויהרוג בברד גפנם על שהם דקים הרגו בפעם אחת אך שקמותם דהיינו התאנים שהם קשים נח וכן אצלו עד ששמו וכרתו נמצא לפי דבריהם דשניהם על הברד קאי.

יוסגר לברד בעינם כתב המדרש ורש"י הביאו שהברד נעשה

ככולל ולא היו יכולים לצאת לרעות והיו מתים ברעב כך פירש בידי משה [ופלא שבפסוק מבואר שהיו מתים מברד עצמו ואם כן למה לי מפני הרעב] והי' המצרים מביאי מאכלת לשחטה כדי להאכילה לבני ביתו ובא העוף מן המשים ואכלה וזהו ומקינהם לרשפים אלו העופות שנאמר ובני רשף יגביהו עוף.

אל תזכור לנו עונות ראשונים (ע"ט פסוק ח')

ולכאורה כיון שאמר ראשונים מכלל דאיא אחרונים, אם כן למה אין מתפללין גם עליהם דהלא גם הם צריכין כפרה, ואם כן הוי לי' למימר אל תזכור לנו עונות, ותיריך רבינו הק' ז"ע בדברי יואל פרשת ראה דף שצ"ו על פי דברי האור החיים הק' על הפסוק כי יסיתך אחיך וגו ותוכן דבריו כי יש מסית שבא עם האדם מיום היותו בעולם והוא היצה"ר ועוד יולד באדם מסית באמצעות העבירה, אם עבר על מצוה אחת יוולד בו כח החפץ רשע והוא סוד עבירה גוררת עבירה, ונוסף הוא על כח הרע הראשון להחטיא וכי ירבה לחטוא ירבו המקטרגים האלה, ויגדלו בו כח ההסתה עד כאן תוכן דבריו הק', והפמ"ג בספרו מתן שכרן של מצות חקר לדעת דכיון שהמסיתים שבראו על ידי עונות בני אדם מכריחים את האדם לעשות עבירה ואם כן למה יתחייב העושה והלא אנוס הוא, ותיריך דחייב משום דינא דגרמי כיון דברי היקא והוא גרם זאת על ידי מעשיו עכ"ד, וכתב רבינו הק' שם דחייב מדין שמירה אף על פי שבעשיית העבירה כבר אנוס הוא אבל סיבת העבירה שני' באה לו מפני שלא נשמר בראשונה ואם כן בעשות עבירה הראשונה פושע בשמירת האחרונים ועל כן חייב על הראשונים גם ביעווש המגיע על האחרונות, ומעתה אתי שפיר דעל עונות האחרונים יש לימוד זכות דכמעט אנוס הוא ומוכרח על ידי המסית המשיאו ואין בו כח לעמוד נגדו דקשה מאוד להתגבר כנגדם ואם כן קשה לחייבו על מעשה זו ונמצא דכל חיובו הוא רק על מעשה הראשונות שבמעשה זו גרם להביא את עצמו לעונות האחרונים ועם כן מתפללין את תוהוך לנו עונות ראשונים כי אם הם לא יזכרו נתבטלו האחרונים ממילא והבן.

ירח ימים על חודש אלול

מאמרים ומכתבים מכתבים מפרי עט"ו נכתבים, לחבריו וידידיו נאמנים, בתורה ויר"ש מלא חפנים

שני מכתבים

להרב הגאון הראש הישיבה ר' משה גרין ז"ל ברכת השנה

שלחי שנת תש"נ לפ"ק

שלום וברכה לגבר חכם בעוז וגבורה, במלחמתה של תורה לפרש ולהאירה, ולהעמיד תלמידים הגונים שערה, ויצץ ציץ ויצא פארה, ה"ה מרן הר"ם ד'מאנסי שליט"א

אחדשה"ט כראוי וכנכון

במקום לדורשו בפיץ ניבים בשעשוע אהבים, כדין הגומל לחייבים, הנני כבנים שובבים, מרוב טירדות שובה וביאה בישובים, אשר רבו עלי הדווים והכואבים, ובמקומה אערך הני מילי מסירין בכתובים, עלי גליון מפורש בתוי גילובים,

יה"ר שתהא השנה הזאת הבאה לקראתינו לשלום שנת כוח"ט שנת חיים ושלום בבריות גופא ונהורא מעליא והי' כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלה לא יבול וכל אשר יעשה יצליח ויזכה לישב בשלום והרחבת הדעת באהלו של תורה ויראה נח"ר בעמלו בפרי קודש הלולים שלא יבוש בהם לא בעוה"ז ולא בעוה"ב אמן.

ומעתה חלו נא פני אל גם בעדינו שיתקבל תפלתנו בצלותהון ובעותהון דכל בית ישראל לזרעא חי' וקיימא די לא יפסוק ולא יבטלו מפתגמי אורייתא ולכוח"ט

הכ"ד נאום המשתחוה מול הדרתו שלום למר ולתורתו ארי' ליבוש הכהן וויינפעלד

הגהות המעתיק: (מליצות הנ"ל נלקחו מהסליחות לצום גדלי' בדה' אז טרם)

עמ"י עש"ו

שלחי דקייטא שנת תשנ"א לפ"ק

הני מילי דאמרן, לאיש אשר אור פניו קרן, ויוחק לחיים בספר הזכרון, ה"ה אמירתו לגב"ה ומסירתו לגב"ה משכמו ומעלה גב"ה בהרחבת גבולו בתלמידים הגונים וישרים ה"ה מרן הר"ם שליט"א

אחדשה"ט

טרם כל שי"ח יצמח הנני בתשואת חן חן לו על אשר האיר פניו אתנו במסיבת התנאים של בני החתן משה נ"ו

בצאת השנה הנני בתפלה לעני שיזכה כבודו וב"ב וכל הנלווים אליו לכתביה וחתומה לאלתר לחיים בספרן של צדיקים גמורים ובבריות גופא בשלימות יזכה ללמוד וללמד ולהרחיב גבולו בתלמידים מתוך הרחבת הדעת דקדושה בשמחה ובטוב לבב מרוב כל

וכ"כ יפרוש כנפיו יקחנו על אברתו בתפלותיו הזכים לכוח"ט, בנין וחתנין רבנן דלא יבטלא ולא יפסקו מפתגמי אורייתא

בקידה חמש מאות ושלום רב למר ולתורתו ארי' ליבוש הכהן וויינפעלד

אלול בגימטריא בינה על' בני יששכר לחודש תשרי באמצע אות ו' כי שניהן עולין כאחד למנין ס"ז והרמז בזה נראה לפענ"ד כי החודש הזה מסוגל מאוד לתשובה כידוע ונצרך לה בינה ודעת להבין ולהשכיל בין טוב לרע ממה להתלחק ובמה להתקרב, וכן אמר'ל (סוטה דף ג' ע"א) אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, וכן מרגל' בפי העולם שעל כן מקדמין ברכת אתה חונן לברכת השינוי וברכת סלח לנו כי מקודם צריך להתפלל על בינה ודעת שיורוהו הדרך ילך בה ואת המעשה אשר יעשה והרמז בא להורות לכל זה.

אמרו רז"ל (אבות פרק ו' משנה ב') בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה נרמז באלו הראשי תיבות תיבת אלול ואומרת אוי להם לבריות ויש לומר על פי מה שכתב הבני יששכר המאמר א' לחודש אלול אות ט"ז שבימי אלול הקב"ה מתדמן להאדם להתעורר בו רוח תשובה עיי"ש, וזהו הרמז הדנה ידוע מה שאמרו בשם הבעש"ט דהקשה דלמה יוצאת הבת קול הא אין שום שומע ותיירץ דזהו ההורהורי תשובה הבאים להאדם בכל יום עד כאן, וזה הרמז שבת קול מגעת להאדם ומעוררת אותו ביותר בימי אלול.

הצירוף של חודש אלול יוצא מפסוק וצדקה תהי' לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפי ה' אלקיך כאשר צוני - ועל' בפירש הרמב"ן על ונראה לפענ"ד על פי מה שאמרו רז"ל שכן מצוה בהאי עלמא ליכא זהו דוקא במצוה שמנוחת עליו בתור חיוב לעשותה, משא"כ במי שמביא את עצמו לידי חיוב שפיר מגיע לו שכן גם בהאי עלמא (וכן איתא באריכות בספ"ק בני יששכר מאמר ב' לימי הגבלה אות ט"ו) דמי שהוא זריז לקיים המצות אינו בסוג מי הקדמני עיי"ש, וזה שאמר וצדקה תהי' לנו דהיינו שכן המצות יהי' לנו בגדר צדקה מהשי"ת רק באופן כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת כאשר צוני דהיינו רק כאשר יחול החיוב, משא"כ אם מורז את עצמו ונקדים להביא את עצמו ידי חיוב אז אינו דרך צדקה כס אם מצד הדין.

ידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד - יש לפרש על פי מה שאמר רבינו הק' זצלה"ה וזי"ע אצל ההקפות תאיר ארץ מכבודך על פי מה שכתב רש"י ז"ל בפסוק ה' אלקי השמים לקחני וגו' ועל פי זה פירש הגמרא בסוטה אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים דבעוה"ר אינו מפורסם שמו על הארץ על כן מבקשים תאיר "ארץ" מכבודך שיהי' אלקי השמים ואלקי הארץ שיהי' שמו מורגל בפי הבריות וזה שאמר והשבות אל לבבך שתעשה תשובה ועל ידי זה תבוא לידיעה כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" והבן.

וישאלו איש לרעהו לשלום ר"ת אלול, - בפשטות יש לומר הרמז עד דרך מה שאמרו עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו והנה ימי התשובה ממשמשין ובאין מזכירין את האדם שישלים את חבירו והבן.

וישאלו איש לרעהו לשלום ר"ת אלול - ויש לומר על פי מה שכתב רש"י במסכת שבת דף ל"א ע"א בד"ה דעלך סני לחברך לא תעביד ריעך וריעך אביך אל תעזוב (משל"כ) זה הקב"ה אל תעבור על דבריו שהרי עליו שנואי שיעבור חבירך על דברך דהיינו שיעשה שלום עם אבינו שבשמים שנקרא ריעך כמו שכתב רש"י הנ"ל.

וישאלו איש לרעהו לשלום ר"ת אלול - על פי הגמרא במסכת ברכות דף י' אלא בעי רחמי עלייהו דלהדרי בתשובה, והקשה המהרש"א מה מועיל בקשת רחמים על חבירו להתחזרו בתשובה הא אמרו הכל בידי שמים וכו' וסיים שם דמה שאנו מתפללין והחזירנו בתשובה לשימה לא קשה כל כך כיון שהוא כולל את עצמו, ועל פי זה שפיר יש לפרש הרמז הנ"ל דבימי אלול שהוא זמן תשובה לכל וכל אחד עושה תשובה יכול לשאול ולבקש גם על חבירו בעת ההוא כיון שהוא כולל גם את עצמו עמו.

את לבבך ואת לבב זרעך ראשי תיבות אלול ויש לפרש בעזרת השי"ת בהקדם דברי הייטב לב בפרשת אמור שהארץ בנועמו כי העבודה שהוא אך לשם שמים הוא קנין עצמי בנפש ומנחיל כח יראתו ואהבתו לבניו אחריו, משא"כ אם העבודה והיראה היא הכרחית מכח יראת העונש אינו מנחיל לזרעו כי אינו רק קנין חיצוני על דרך שאמרו רז"ל (כתובות דף מ"ב ע"ב) אין אדם מוריש קנס לבניו עיי"ש, ולפי זה יש לפרש הפסוק בפרשת נצבים ושבת עד ה'א' ושמעת בקולו וגו' אתה ובניך אז אדע בכל לבבך ובכל נפשך והבן, וזהו יבן הרמז דאדם ישיב אל לבו בחודש זה לשוב אל ה' לא בהכרח יראת העונש, אלא באהבה לה' בכל לבבו עד שינחילו גם לבניו אחריו ואז מורה שתשובתו שלימה ועל כן שפיר רמזו את לבבך ואת לבב זרעך.